

Sonia Kruks
Simone de Beauvoir and the
Politics of Ambiguity
 Oxford UP 2012

1

Det är svårt att överdriva Simone de Beauvoirs betydelse för feministisk teori, praktik och politik. Hennes ord "Man föds inte till kvinna, man blir det" som inleder andra delen av *Det andra könet* (1949) har blivit bevingade och flugit i en mängd olika riktningar inom feministiska och genusvetenskapliga diskussioner. Donna Haraway lyfter i *Simians, Cyborgs and Women* fram de Beauvoirs ord som själva grunden för "all the modern feminist meanings of gender" (1991, s. 131). Vare sig hon har hyllats som feminismens moder och tjugohundratalets emblematiske intellektuella kvinna (Moi 2008) eller med samma kraft hånats som en kvinna som egentligen ville vara man och föraktade kvinnokroppen, har Simone de Beauvoir varit ständigt aktuell. Framför allt är det just *Det andra könet* som har placerat de Beauvoir på den genusvetenskapliga kartan men hennes arbete omfattar även en rad romaner och essäer, en självbiografi i fem delar samt en banbrytande stor studie om åldrande. Oavsett form: systematisk, essäistisk eller fiktiv, är hela hennes produktion uttryck för hennes filosofi och den spänner över ett flertal filosofiska och teoretiska områden.

Med studien *Simone de Beauvoir and the Politics of Ambiguity* riktar Sonia Kruks blicken mot en del av de Beauvoirs arbete som hittills varit relativt okänt inom ett

större sammanhang. Kruks lyfter fram de Beauvoirs politiska tänkande som "profoundly original and significant" (s. 3) och visar på dess angelägenhet i nutida politiska diskussioner som, enligt Kruks, alltför länge har präglats av ett dödläge mellan en liberal rationalism och olika former av poststrukturalistisk kritik. de Beauvoirs betonande av tvetydighet (*ambiguïté*) och situerad kroppslighet som grundläggande för mänsklig existens och frihet, i kombination med hennes insisterande att misslyckande är ett nödvändigt villkor för livet självt, gör, menar Kruks, hennes filosofi speciellt fruktbar för att möta detta dödläge.

Kruks synliggör med tydlighet både bredd och djup i Simone de Beauvoirs tänkande som hon relaterar till aktuella diskussioner rörande till exempel humanismens och människobegreppets ställning; konstitutionen av olika former av förtryck i relation till varandra; samt frågor om det privilegierades ansvar och svårigheterna att tala för andras sak. Den diskussion Kruks för om de Beauvoirs betydelse för möjligheten av att utveckla en nyanserad humanism är intressant i ljuset av posthumanistiska strömningar som har fått stort genomslag i genusvetenskapliga sammanhang. Att argumentera för humanism och begreppet "människa" kan uppfattas som en smula provokativt i en samtida genusvetenskaplig (och bredare kritisk-teoretisk) kontext men Kruks visar hur Simone de Beauvoirs filosofi erbjuder värdefulla verktyg för en självkritisk och tvetydig humanism som inte likställer "människan" med "det manliga förnuftet". En sådan "humanism efter posthumanismen" för att

parafraasera bokena första kapitelrubrik, har enligt Kruks en viktig roll att spela i en tid där frågor rörande mänsklig sårbarhet har kommit att bli av allt större betydelse. Genom en läsning av de Beauvoirs beskrivning i *Det andra könet* av kroppen som en levd och upplevd kropp, som situation och "vårt grepp om världen och utkastet till våra projekt" (2002, s. 69), visar Kruks hur de Beauvoir banar väg för en "situerad humanism" i vilken människan alltid är ett kroppsligt och socialt subjekt i ständig tillblivelse i relation till hela sin situation och till andra kroppsliga subjekt. En grundläggande aspekt av en sådan situerad humanism är den tvetydighet som den kroppsliga existensen för med sig och som innefattar en ofrånkomlig sårbarhet.

Utan att fullständigt avvisa den posthumanistiska kritiken som under senare år har riktats mot en viss förståelse av humanism, efterlyser Kruks ett större mått av självreflektion inom posthumanismen och synliggör hur dess kritik av människobegreppet ofta döljer ett liknande ideal om människans värde som genomsyrar humanistiska filosofier. Hon skriver, "the objection that humanism is exclusionary and that it legitimates domination and oppression still implicitly affirm, along with abstract humanism although not on the basis of its criteria of 'the human,' the universal value of human lives, and the equal entitlement of all to freedom and well-being" (s. 30). Här, i Kruks karaktärisering av både humanism och posthumanism som vilande på ett liknande ideal, hade jag gärna sett en något fördjupad diskussion. Samtidigt som Kruks utan tvekan argumenterar övertygande för

en tvetydig och situerad humanism utifrån Simone de Beauvoirs filosofi, är hon inte lika övertygande i sin karaktärisering av posthumanismen och det förblir en smula oklart vad Kruks egentligen menar med posthumanism. Hennes diskussion skulle i min mening sannolikt ha berikats betydligt av en mer nyanserad beskrivning av olika posthumanistiska positioner och betydelse.

En av de mest angelägna och intressanta delarna av *Simone de Beauvoir and the Politics of Ambiguity* är i mina ögon det sista kapitlet "'An Eye for an Eye': The Question of Revenge" där Kruks diskuterar den centrala roll känslor och emotioner spelar i politiska sammanhang. Kruks vänder sig till de Beauvoirs essä *Œil pour œil* (Öga för öga) från 1946 i vilken hon reflekterar över sitt begär av hämnd i samband med rättegången och avrättningen av Robert Brasillach, en högerextremistisk intellektuell och nazistkollaboratör som drev den fascistiska tidningen *Je suis partout* (Jag är överallt) i Paris under ockupationen. Här framträder med kraft den tvetydighet som präglar inte bara individuell mänsklig existens utan även politiska sammanhang i vilket individer verkar och befinner sig. Som Kruks skriver, viker de Beauvoir inte undan från sitt begär efter hämnd trots att det också framträder för henne som kontraproduktivt. Hämnd är enligt de Beauvoir både meningsfullt och ett existentiellt misslyckande. Kruks sätter de Beauvoirs reflektion i relation till de så kallade sanning- och försoningskommissioner som under de senaste decennierna har etablerats som svar på en mängd "brott mot mänskligheten"

och understryker hur dessa kommissioner riskerar att göra skada gentemot offer för sådana brott om behov av hämnd fullständigt osynliggörs. Utan illusionen att kunna ge något definitivt svar på hur brott mot mänskligheten ska hanteras, lyfter Kruks fram nödvändigheten av ett bejakande av tvetydighet i arbetet med att avslöja sanningar och nå försoning. Den diskussion Kruks för här är av stor angelägenhet även i mindre sammanhang och i relation till brott som inte klassificeras som brott mot mänskligheten.

Sammanfattningsvis utgör Sonia Kruks *Simone de Beauvoir and the Politics of Ambiguity* (2012) ett viktigt bidrag till att placera de Beauvoir i ett aktuellt politiskt sammanhang och påvisa hur hennes framhävande av den mänskliga existensen tvetydighet inte innebär en svaghet och obeslutsamhet utan snarare visar nya vägar för politisk handling.

Lisa Folkmarson Käll

Docent Teoretisk Filosofi
Forskarassistent vid Avdelningen
för hälsa och samhälle
Linköpings universitet

2

Seema Arora-Jonsson *Gender, Development and Environmental Governance: Theorizing Connections*

Routledge, 2013

I spåren av klimatdebatten har forskning som visar på hur män och kvinnor både påverkar samt drabbas av klimatförändringar uppmärksammas. Sådan forskning, mestadels kvantitativ, ställer viktiga frågor och ger viktigt kunskap om maktfördelning, resursanvändande och inflytande. Den forskning som medialiseras och blir en del av den offentliga debatten är ofta sådan som kan illustreras visuellt på slagkraftiga vis. Den plockas också upp på konkreta vis av politiker och leder till igångsättande av policyarbete. Att genus har betydelse inom miljö- och energipolitiken står utom all tvivel, att intresset för frågorna nu också tas på allvar inom nationella och internationella församlingar är bra. Arbetet inom FN för att mainstreama genus och de svenska länsstyrelsernas uppdrag att inkludera kön i klimatanpassningarna är två exempel på ovanstående. Det som dock ofta blir problematiskt är att den policy som formuleras som lösningar baseras på en västerländsk natur- och resurssyn. Istället för att genusanalyserna ifrågasätter grundantagandena för tillväxt, modernisering och teknikutveckling vilket är centralt för att förstå situationen mänskligheten har satt sig i, tenderar sådana typer av genusanalyser istället att bli en del i en fortsatt kolonialisering av människor och natur. SLU-forskaren Seema Arora-Jonssons nya

bok *Gender, Development and Environmental Governance: Theorizing Connections* är därför ett mycket välkommet, vältajmat och viktigt bidrag till diskussionen om hur genus görs inom energi- och miljöpolitiken.

Arora-Jonssons bok är grundad i tre (o)lika antropologiska fältarbeten vilka alla visar på "[...] the entanglements of gender, environmental governance and development activities on the ground" (s.3). I boken görs en relationell undersökning där platserna Nayagarh, Drevdagen och Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) analyseras med hjälp av varandra. Nayagarh är ett distrikt i Odisha, Indien och Drevdagen ligger i Dalarna, Sverige. Den relationella analysen ges en konkret form då liknande aspekter på de olika platserna såsom motståndsstrategier, dominerande diskurser, möjligheter och gräsrotsaktivism lyfts fram och diskuteras under gemensamma kapitel. Det är en bok fylld med citat och rika beskrivningar av praktik, berättelser och förståelser. Arora-Jonsson undersöker platser där skogen spelar en stor roll för identiteterna och sammanhangen, men skogen fungerar mer som en sammanhållande gemensam materialitet med vilken genus görs, än som konkret del av studien. Detta är inte enbart en bok om disparata noggrant kartlagda fältstudier, författaren har spenderat långa perioder på landsbygden i Indien och Sverige samt skrev sin doktorsavhandling på SLU. Ambitionen blir därmed mycket större, och mycket intressantare än så. Istället för att ta kategorier som genus, utveckling och miljö som fasta kategorier

undersöker hon hur dessa görs i processer vilket innebär att boken tar som sin ontologiska utgångspunkt att kategorierna görs i sammanhangen.

Arora-Jonsson har en exceptionellt viktig förmåga att väva samman tidigare forskning med teori och konkreta exempel. Boken är grundad i en postkolonial ekofeministisk tradition där det kritiska anslaget är en självklarhet, inte på grund av ohejdad vana utan på grund av en historisk insikt om kolonialiseringens konsekvenser. Utgångspunkten är inte moderniseringens eller kapitalismens misslyckanden utan något mer omfattande än så. Utgångspunkten är en synnerligen viktig kritik mot de värderingar som stabiliserar nyttjandet av naturresurser i koloniala syften.

Genusanalyserna i de konkreta praktikerna utgår framför allt från kvinnors berättelser och kvinnors situationer. Här saknar jag möjligtvis en mer diversifierad analys där både kvinnor och män (helt säkert i olika utsträckning och i olika former) kan vara progressiva i relation till den dominerande praktiken. Det förekommer en mängd män i historierna om både Drevdagen, SLU och Nayagarh (s.96f). Med genusanalyser även av männens praktiker kunde kanske andra mönster och koalitioner ha uppdagats; samarbeten som kanske är viktiga för att genomdriva förändring. I fallet med SLU- forskares interventioner görs detta på ett intressant vis och påvisar möjligheterna till nya former av genusediteter (s.97-99), något som också kunde varit analytiskt mer närvarande när det gäller de andra platserna. Arora-Jonsson fokuserar på de sociala praktikerna, och

det är självklart gott så. Ibland, framför allt gällande de konkreta stridigheterna om skogens betydelse (s.145f), hade det kanske varit intressant med en ännu mer posthumanistisk materialistisk analys inspirerad av till exempel Barad, Mol, Alaimo eller Haraway. En sådan analys skulle kunna poängtera hur motståndsstrategier alltid är materiellt invävda och hur framgångsrika kampanjer skapas med ord, handlingar, teknik och material.

För en svensk läsare är den relationella läsningen av de tre platserna en ögonöppnare. I likhet med May-Britt Öhmans forskning om den svenska koloniala grundlagstiftningen avslöjar Arora-Jonsson den svenska hållningen i skogsfrågor såsom varande kolonial i förhållande till naturresurser. Skogen betraktas i den dominerande diskursen som en naturresurs som ska kartläggas, odlas i raka led och finnas till för människors ekonomiska vinning. På liknande vis kritiseras den svenska jämställdhetsdiskussionen för att handla om kvantitativt mätbara områden såsom representation istället för att undersöka de överordnade strukturerna. Arora-Jonsson lyckas dessutom med att beskriva motståndsstrategier på ett ingående vis. Boken följer därför inte enbart den klassiska förloraberättelsen som ibland kan reproducera en deterministisk modern historik, utan ger stor plats åt att diskutera möjligheter utifrån de praktiker som undersökts. Själv ser jag fram emot en populärvetenskaplig version på svenska. En sådan bok skulle kunna fungera som ögonöppnare i den svenska miljödebatten där utvecklingen inom flera områden såsom gruvor, skog,

energi, vatten etc. idag skulle vinna på att problematiseras utifrån en postkolonial ekofeministisk tradition.

Dr. Martin Hultman

Forskare vid Institutionen för idé- och samhällsstudier, Umeå universitet